

Nihelene Slater

RUDOLF ŠTAJNER O OTKRIĆU AMERIKE I ZADAĆI MATERIJALIZMA*

Koliko samo čujemo kritika o Americi i američkom materijalizmu! Ali, nema sumnje da je materijalizam inficirao moderni život u Americi u istoj onoj mjeri kao moderni život u većem dijelu današnjeg savremenog svijeta.

A ipak je Rudolf Štajner stavio materijalizam u perspektivu nužnosti, jedan korak na putu unutarnjeg razvitka čovječanstva!

On je pokazao tu perspektivu u ciklusu predavanja koja su bila tiskana pod naslovom “Unutarnji impulsi evolucije”.** Međutim, ovaj naslov je netačan. Originalni naslov ciklusa od 7 predavanja, “Unutarnji razvojni impulsi čovječanstva” (Innere Entwicklungsimpulse der Menschheit) jeste tačan naslov i stvarni sadržaj ciklusa. Ova predavanja

* Tekst je preuzet iz “News from the Goetheanum” 1998.

** Sve podvukla N. S. (američki antropozof). Svi navodi su iz izdanja Anthroposophic Pressa, 1984. god.

opisuju naš unutarnji razvitak od vremena stare Grčke sve do danas – ukazujući na kraju na naš razvojni put u budućnosti u ovoj petoj poatlantskoj kulturnoj epohi.

Unutar ovog historijskog razdoblja Rudolf Štajner je govorio o historijskoj nužnosti otkrića Amerike, upravo u ono vrijeme! On je još govorio o zadaći i nužnosti materijalizma za ljudski razvoj.

Započeo je opisivanjem, da je u starogrčkoj civilizaciji Lucifer¹ radio da namami našu ljubav za ljepotom u čulnost, što bi povratilo našu staru atlantsku vizionarsku prirodu, a oslabilo čovjekove veze sa Zemljom. “Šta su to luciferske snage očekivale od ove četvrte poatlantske epohe? One su željele da zagospodare svim duševnim snagama grčkih ljudi (...) One su činile sav mogući napor da duše Grka odvoje od Zemlje. Da su uspjele, ove duše bi postepeno ostavile Zemlju. Tijela, koja bi se još rađala, bila bi degenerisana. Bića bez ja bila bi rađana, Zemlja bi pala, bila bi degenerisana, a lucifersko posebno kraljevstvo bi započelo. (...) Ovi uslovi se nisu stekli jer je nastupilo miješanje sa ‘samoobožavajućim ludilom’ grčke poezije, da citiram Platona, koji je bio genije i najveći u grčkoj filozofiji i mudrosti. Grčki filozofi – Heraklit, Tales, Anaksimenes, Anaksimandar, Parmenid, Sokrat, Platon i Aristotel – spasili su grčku civilizaciju od potpunog oduhovljavanja kroz fantastični život. Oni su zadržali Grke na zemlji, omogućujući najmoćnijim silama da zadrže Grčku u okviru zemaljske evolucije.” (str. 20-21).

Kasnije, u staroj rimskoj civilizaciji, ahrimanička bića su nastojala da zadobiju kontrolu nad čovječanstvom. “Šta su ahrimaničke sile željele da postignu u Rimu? One su željele da zasnuju Rimsku imperiju, koja bi se proširila preko čitavog tada poznatog svijeta, obuhvatajući unutar nje svaku ljudsku aktivnost. Time bi se dirigiralo u potpunosti iz Rima, sa striktnom centralizacijom i najvećom mogućom razvojem ulogom sile. (...) Njihov je cilj bio da izopće svako ispoljavanje

¹ Duh zavodjenja, kontrakcije (đavo) i u kineskoj taoističkoj filozofiji kvalitet *jīn*.

individualnosti. Svaki narod, i svako ljudsko biće, bili bi mali, prosti dio ove moćne državne mašinerije.” (str. 21-22).

Koje snage bijahu suprotstavljene Ahrimanu? “To je bio juriš germanskih plemena, uzrokovan migracijama naroda u Evropi. Kroz ovaj napad na Rim, mehaniziranje svijeta pod jedinstvenom, sveobuhvatnom Rimskom imperijom je bilo spriječeno.” (str. 23).

“Tako se Ahriman² suočio sa razočarenjem, isto kao i Lucifer ranije. Ali će oni preduzeti svoje zadatke, sa još više odlučnosti, u petoj poatlantskoj epohi.” (str. 23).

Sa njihovim neuspjehom da zadobiju prevlast nad čovječanstvom u doba grčke i rimske civilizacije, i početkom srednjeg vijeka, Lucifer se okrenuo ka Aziji. Potomci starih atlantskih učitelja sada su radili iz jednog mjesta u Aziji. Oni su dali Džingis Kanu “zapovijed da okupi sve snage Azije, ne bi li proširio uticaj koji je odveo petu poatlantsku epohu nazad u luciferički oblik. (...) Uz pomoć naročitih snaga, koje bijahu sačuvane sa Atlantide, namjeravalo se da se uticaj prenese na Zapad, da bi se njegova kultura načinila vizionarskom. Tada bi postalo moguće da se ljudske duše odvoje od Zemlje, formirajući novi kontinent, sa njim novo planetarno tijelo.” Džingis Kanov ratni pohod je bio u službi odvlačenja ljudi od Zemlje. (str. 30-31).

Međutim, čovječanstvo ima zadatak da se usavrši na Zemlji. Protivteža ovome bijaše potrebna, protivsnaga koja bi omogućila daljnju evoluciju čovječanstva. – Ta nova snaga? To je otkriće Amerike.

Težina je imala da se pridoda čovjeku “iz težine Zemlje; ovo je bilo dato kroz otkriće zapadnog svijeta. Amerika, sa svime što ona sadrži, bijaše otkrivena, i otuda zemaljska teškost, želja da se ostane na Zemlji, bijaše data čovjeku. Otkriće Amerike, i sve povezano s tim i način na koji je čovjek proširio svoj život u mnoga nova mjesta planete

² Duh razaranja, ekspanzije (sotona); kvalitet *yang*. Staroperzijsko ime za protivnika sunčevog boga Ahura Mazde. (Prev.)

Zemlje, sve to, sagledano u široj vezi, pokazuje se kao snaga protivteže Džingis Kanovoj aktivnosti. Amerika je imala da bude otkrivena, da bi čovjek bio doveden bliže Zemlji, da materijalistički, sve više i više, odraste. Čovjek je trebao težinu i teškost da kontrira oduhovljavanju što bijaše cilj potomaka 'Velikog duha'. Ali, "paralelno sa ovim normalnim procesom, kojim je mjesto akcije u ljudskim životima bilo prošireno na Ameriku, nalazimo i druge snage, ahrimaničke sile (...) što ponovo zahvaćaju. Uticaj je izvršen iz Amerike na Evropu, a jedan drugi prožima Ameriku iz Azije. Na taj način, normalne snage bijahu razvijene kroz otkriće Amerike, a također snažni ahrimanički napadaji. Ove sile su sada djelovale manje snažno nego ranije, ali će nastaviti da rade u našem vremenu, također i u budućnosti. Mi se moramo učiti da prepoznamo ove ahrimaničke snage." (str. 31-32).

"... samo trebate studirati kako je Španija, koja bijaše u potpunosti katolička zemlja, bila fascinirana svim tim zlatnim blagom što se krilo u Americi. Kako ih je to samo držalo. (...) Studirajte reakcije u Evropi na postepeno otkrivanje i otvaranje Amerike, i vidjet ćete koliko iskušenje je došlo odatle. Sve u svemu, to bijaše historija iskušenja, utkanih u nju, pored historije što je paralelno normalno tekla. Molim vas, nemojte ići okolo i govoriti, da sam ja predstavio otkriće Amerike kao neko ahrimaničko djelo. U stvarnosti, ja sam rekao sasama suprotno. Rekao sam da je Amerika trebalo da bude otkrivena, i da je čitav događaj bio neophodan za progres svijeta. Međutim, prodrle su ahrimaničke snage i postavile se u žestoku opoziciju naspram onoga što se događalo potpuno ispravno u normalnom smjeru progressa." (str. 32).

Otkriće Amerike se dogodilo u zoru pete poatlantske epohe, epohe duše svijesti. Četvrta poatlantska epoha započela je oko 747. g. p.n.e., a peta je počela oko 1413. g. n.e. (str. 23). Svaka epoha traje oko 2160. godina, koliko traje putovanje Sunca kroz Zodijak.

Koje naročite kvalitete ima da razviju ljudska bića u ovoj našoj petoj poatlantskoj epohi?

“Mi znamo da je ovo doba razvitka duše svijesti, i da se to ostvari izvjesna količina snaga – duševne i tjelesne snage – mora biti aktivna.

Prvo, jasno zapažanje čulnog svijeta je neophodno. Ovo ranije nije postojalo jer, kao što znate, vizionarski imaginativni elemenat neprestano je igrao u ljudskoj duši. Grci su još posjedovali fantaziju, ali kao što smo vidjeli, nakon što su fantazija i imaginacija zadobili prevlast u čovječanstvu, kao što se dogodilo sa Grcima, za ljude je postalo neophodno da razviju sposobnost gledanja svijeta spoljašnje prirode bez osvjetljavanja slikama mašte koje su iza. Ne trebamo zamišljati da takva jedna vizija treba da bude materijalistička. Takav način gledanja po sebi je ahrimanički izokrenuto zapažanje čulne stvarnosti. Kao što je naprijed navedeno, posmatranje čulne stvarnosti jeste zadatak koji je postavljen pred ljudsku dušu u našoj petoj poatlantskoj epohi.

Drugi zadatak jeste da se razviju slobodne imaginacije, rame uz rame sa jasnim zapažanjem stvarnosti – izvjesno ponavljanje egipatsko-haldejske epohe. Do danas, čovječanstvo nije naročito napredovalo u ovome zadatku. Slobodne imaginacije koje hoćemo da razvijemo kroz duhovnu nauku nisu imaginacije kakve su postojale u trećoj poatlantskoj epohi, već nesputane i nedestilisane u fantaziji. To su, znači, takve imaginacije u kojima se čovjek kreće onako slobodno kao što to čini i u svome intelektu. To je, onda, drugi zadatak pete poatlantske kulturne epohe. Razvitak ovih dvaju sposobnosti će voditi ka ispravnom razvoju duše svijesti u našoj sadašnjoj epohi.” (str. 25).

Ali, znamo da će luciferske i ahrimaničke snage raditi – i već rade – sa svim svojim moćima da spriječe ispravan razvitak duše svijesti.

Puna nakana luciferičkih i ahrimaničkih sila u petoj poatlantskoj epohi “jeste da spriječe pojavljivanje ovih snaga u čovjeku. Luciferičke i ahrimaničke sile u ovome stoljeću rade da osujete ove snage u ljudskoj duši, da ih iskoriste za pogrešan cilj, da bi na taj način odveli duše ljudi izvan zemaljske sfere, ustanovivši novu, svoju vlastitu, sferu. (...) U izvjesnim intervalima (...) luciferičke i ahrimaničke sile bacaju se svom

snagom svoje opozicije naspram ispravne evolucije.” Mi “nećemo biti iznenađeni kada nailazimo na pripreme koje su izvršene, da donesu najjače moguće snage opozicije normalnoj evoluciji čovječanstva.” (str. 28-29).

Ove nove snage koje mi moramo razviti zahtijevaju tihi i lagani rast: Kažem, “tihi i polagani rast, jer čitav period od 2160 godina, započet 1413. g. n.e., trebao bi biti iskorišten za postepeni razvitak ovih snaga, tj. slobodnih imaginacija i postupno razvijanje rada s prvobitnim pojavama.” (str. 28).

Gdje i kako je američki materijalizam postao očit? I, koje je njegovo mjesto i zadatak u ljudskom razvitku? U drugom i petom predavanju Rudolf Štajner opisuje stare meksičke misterije, govoreći o njima: “Ovim sredstvima ahrimanički impuls je bio uliven u etersku prirodu zapadnog svijeta.” (str. 97). Međutim, “u svjetskoj historiji postoji plan u kojem sile zla imaju svoju ulogu...” (str. 98).

Štajner je opisao kako je pohlepa za zlatom zavela Evropljane u zapadni svijet; sada, u petom predavanju, on opisuje kako se blagostanje, bogatstvo, jednače sa dobrotom – bogatstvo se jednači sa vrlinom. A onda se pojavio ahrimanički impuls. Bogatstvo i snaga za mnoge postaju cilj. Materijalizam postaje idealizovan! (vid. str. 101). Ahrimaničke sile nagingu na jednu stranu, a luciferičke na drugu. (str. 103).

Na Zapadu “Ahriman čini sav napor da okuje čovjeka u čulno postojanje na Zemlji, da zasnuje kraljevstvo gdje se misli da je dobro u blagostanju, gdje bi prirodne potrebe ljudi nalazile stoga zadovoljenje. S Istoka dolazi odvratnost prema grijehu, rezultat čega je da se duše odvrćaju od Zemlje, otuđuju po Luciferu od Zemlje.” (str. 104).

A, ipak, svi “moraju shvatiti da je Luciferu i Ahrimanu bilo dozvoljeno njihovo mjesto u svijetu. Da se zablude nisu dogodile, ljudsko biće ne bi nikada dostiglo unutarnju slobodu.” (str. 106). Luciferičke i ahrimaničke snage igraju svoju ulogu u historijskom

napretku čovječanstva. (str. 109). U historijskoj evoluciji čovječanstva postoji mudrošću ispunjeno vodstvo. (str. 133).

“Ljudi su imali da ovako budu vaspitani u ovim stoljećima. Oni su imali da se odaju fantastičnim idejama o spoljašnjoj prirodi, tako da nisu mogli biti povezani sa spoljašnjim događanjima na stari način, već su, pomoću ovih fantastičnih ideja, sve više i više mogli da zadobiju osjećanje unutarnjeg jastva. Ovo osjećanje je bilo snažno intenzivirano tokom posljednjih nekoliko stoljeća, preciznije, kroz ove fantastične materijalističke ideje. To je imalo da se dogodi; ja – osjećanje imalo je da bude produbljeno, za neko vrijeme, u razvoju ljudske historije.” (str. 148). Čovječanstvo našega vremena imalo je da se potpuno otrgne od starih veza s Nebom, “jer je imalo zadatak pronalaženja puta dalje od impulsa i instinkta, da bi se oblikovalo čisto ja. Jastvo nije bilo snažnije djelatno u ono vrijeme, kada su ljudi činili sebe prostim instrumentima nebeskih aktivnosti...” (str. 150).

“Čovječanstvo je moglo samo postati individualizirano, personalizirano, ako je u izvjesnoj epohi bilo otrgnuto od ove veze, ako su sve ljudske duhovne sposobnosti, koje su posredovale ovakve veze, prešle u stanje spavanja. Stoga spavanje u odnosu na duhovno bijaše pripremljeno, i čovječanstvo je imalo najdublje spavati što se tiče duhovnih stvari sve od XIV stoljeća. To bijaše jedna spavajuća kultura, ali je sada došlo vrijeme za buđenje.” (...) Pošto su ove sposobnosti spavale, protekla stoljeća su donijela obnovu i okrepljenje čovječanstvu. U izvjesnom smislu, čovječanstvo je čak postalo slobodnije nego što je bilo u ranijim stoljećima, i ono će imati da opet zadobije duhovno znanje – kasnije, duhovne snage – da bi još dalje napredovalo na putu slobode.” (str. 151). U prijašnjim vremenima čovjek još nije bio spreman za slobodu. (str. 152). Nova nauka o duhu mora se tražiti sa punom sviješću i u slobodi. (str. 154).

Materijalizam mora biti transformiran, on nam je govorio o ovim predavanjima. Materijalizam je služio u našem razvitku osjećanja našeg individualnog ja i naše slobode, pripremajući nas za traganje

za 'novom naukom o duhu'. I sada, mi moramo precizno upotrijebiti ove sposobnosti!

Sada, na kraju XX stoljeća, na što je Rudolf Štajner upozorio u 'Karmičkim odnosima antropozofskog pokreta', Ahriman ima Zapad u svom čvrstom zagrljaju! Arhanđeo Mihajlo je duh koji predvodi bitku za ovu nauku o duhu. A Rudolf Štajner pokazuje: "Mihajlo je Duh ispunjen snagom; i on može jedino upotrijebiti sasvim hrabra ljudska bića, ljudska bića ispunjena unutarnjom odvažnošću!" (str. 136).

S engleskog preveo: Slobodan Žalica